

Abdirahman Jama Ismail. Han søkte asyl i Sverige i 1991, og tilbragte to tiår i Umeå i Stockholm der han jobbet som morsmåslærer.

Entreprenørprosjektet

Somaliland

Stabiliteten i den facto uavhengige republikken i Somalia, Somaliland, lokker mange fra diasporaen i Europa og tilbake til sitt hjemland. Der hjelper de til med å bygge opp landet.

Av **Johan Augustin** (tekst og foto)

23 år har gått siden Somaliland i mai 1991 brøt seg løs fra Somalia og erklærte en egen stat. Ettersom verden ennå ikke har anerkjent den nordvestre delen av Somalia som eget land, uteligger utenlandske investeringer og etableringer. Tross det, er det stor aktivitet, framfor alt i hovedstaden Hargeisa. I motsetning til i Somalia, der Al-Shabaab fortsatt kontrollerer områder i de sentrale og søndre delene av landet, har det ikke inntruffet noen terrorangrep i Somaliland på seks år. Det gjør at mange av dem som ble tvunget til å flykte fra borgerkrigen i Somalia, nå vil vende tilbake og være med på å gjenoppbygge landet.

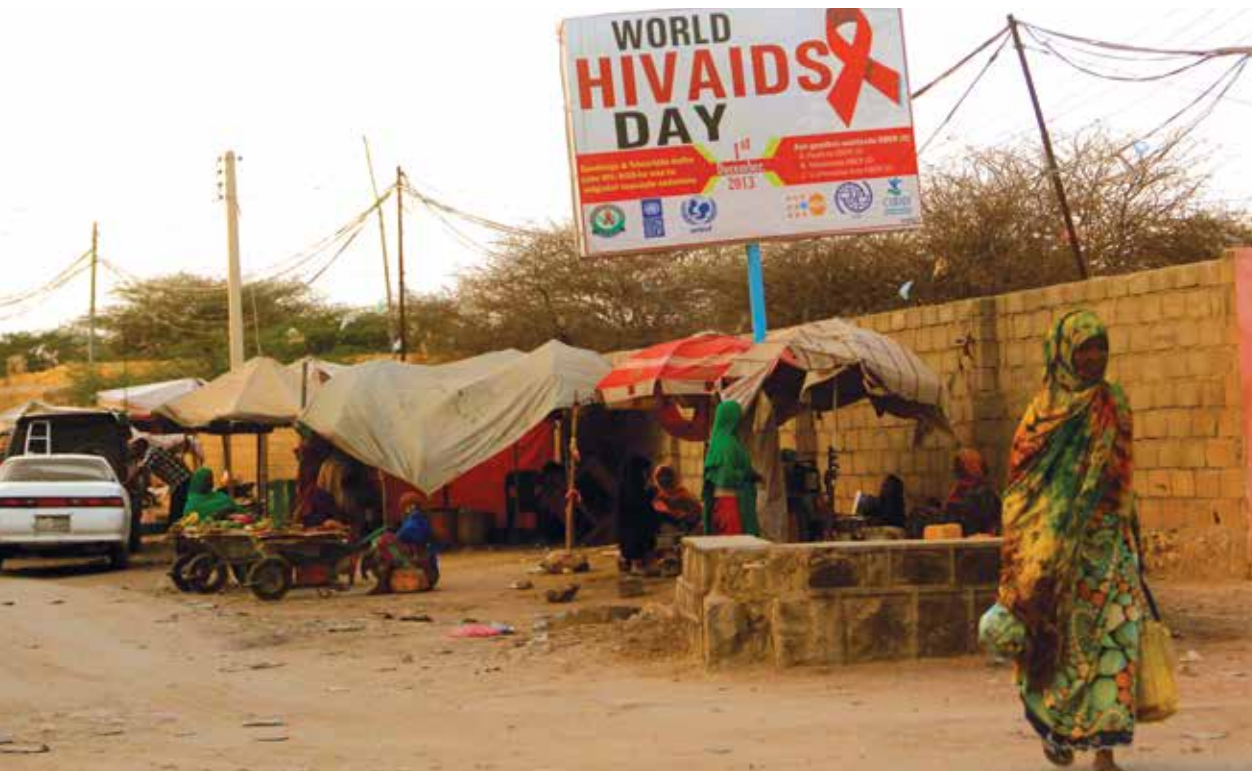
En av dem er Abdirahman Jama Ismail. Han søkte asyl i Sverige i 1991, og tilbragte to tiår i Umeå i Stockholm der han jobbet som morsmåslærer. Mens han var i Sverige, lengtet Jama Ismail hele tiden tilbake til røttene og sine søsken i Somaliland. Den fireårige lærerutdanningen som han fikk i Mogadishu på 1980-tallet, vil han tilbakebetale nå.

– Landet har investert i meg, men jeg har ikke

gitt noe tilbake, sier Ismail. Lærerjobben har han imidlertid lagt på hylla, for i stedet å satse på telekom og pengeoverføringstjenester, som er en voksende næring i Hargeisa. Ismail jobber med mobilbetaling for pengeoverføringstjenesten Dabashiil. Ifølge Verdensbanken sender diasporaen opp mot en halv milliard amerikanske dollar hjem hvert år, penger som økonomien og menneskene i Somaliland er avhengige av, ettersom arbeidsløsheten ligger på 60 prosent.

Var bombet til grus

– Det er veldig utbredt. Annenhver familie får penger hjemsendt, forklarer Ismail. Pengene ser ut til å gjøre nytte for seg. Overalt bygges det nye hus, både private og ulike næringslokaler, i en by som ble bombet nesten helt i grus under borgerkrigen på slutten av 1980-tallet. Den gang brukte daværende president Siad Barre russiske bombefly. Siden hans fall i 1991, da Somaliland erklærte seg selvstendig, har ikke Somalia hatt en fungerende regjering – i kontrast til det nordlige

Mange har gitt opp det omflakkende nomadelivet og flyttet til Hargeisa, noe man kan se på de mange teltene og provisoriske husene av tynne plater og presenning. Langs de søppelfylte grøftkantene sitter menn som veksler til den lokale valutaen *somalishilling*.

Somaliland, der sentrale og lokale myndigheter opprettholder grunnleggende samfunnsfunksjoner, som skoler, vann og elektrisitetsforsyning.

Mange har gitt opp det omflakkende nomadelivet og flyttet til Hargeisa, noe man kan se på de mange teltene og provisoriske husene av tynne plater og presenning ved siden av de nybyggede mursteinshusene. Det er mye søppel. Langs de søppelfylte grøftkantene sitter menn som veksler til den lokale valutaen *somalishilling*. Myntenheten er ikke internasjonalt anerkjent og kursen varierer voldsomt.

Det er en av grunnene til at lokalbefolkningen foretrekker å bruke mobilbetaling i dollar når de skal kjøpe varer eller tjenester.

Entreprenørskap

Kontorkomplekser i speilglass, vakre bolighus i rød og okerfarget stein og brostensbelagte veier preger det fine kvarteret der presidentpalass og departementene ligger. Urbaniseringen skjer raskt. På tross av enorme problemer med utbredt fat-

tigdom, er Somaliland ifølge mange observatører et stabilt område med fungerende regjering, demokrati, fri presse og frie valg.

Hva får det til å fungere i Somaliland, i motsetning til resten av Somalia og Afrikas horn forøvrig? Ismail mener det kommer av at somalilandere tradisjonelt har vært entreprenører.

– Ettersom man hadde en konflikt med de kristne i Etiopia, så var man tvunget til å handle med de arabiske landene, sier han, og viser videre til at Somaliland også satser mye på sikkerhet. Seksti prosent av budsjettet går til det militære og politiet. Derfor klarer man å holde Al-Shabaab unna, mener han. Her tipser man etterretningen om man ser noe mistenkelig. Folk husker krigen, og vil ikke være i union med Somalia.

Ismails kone og to barn er igjen i Sollentuna utenfor Stockholm, men også de vil komme til Somaliland om ikke lang tid.

– Min kone vil gjerne satse på å selge eksklusive klær. Som en utgave av det svenske varehuset NK i Hargeisa, ler Ismail.

Ettersom verden ennå ikke har anerkjent den nordvestre delen av Somalia som eget land, uteligger utenlandske investeringer og etableringer. Somalilands egen valuta, *soamlishilling*, er ikke internasjonalt anerkjent. Kursen varierer kraftig, og valutaen fraktes gjerne i trillebår.

I hovedstaden prates det skandinavisk både her og der, noe som ikke er så vanlig på Afrikas horn, med tanke på at det ikke er særlig turisme her. Men diasporaen tar ikke bare med seg det svenske, norske og danske språket hjem, de har også tatt med seg navn og uttrykk. Som «Scandinavian Hotel» der Ibrahim Botan (54 år) jobber. Han har også bodd i Umeå i 25 år.

Han hjelper sin søster, som for tiden oppholder seg i Danmark, med å drive hotellet. Han beskriver Somaliland som «et lite land i vekst». Antall hotell øker, mange i diasporaen kommer på besøk. Botan venter nå på at også utlendinger og turister skal finne fram til Hargeisa.

– Da snakker vi virkelig business, sier han.

Fred, miljø og utvikling

Botan drikker kaffe på hotellets veranda med vennen Ahmed Awale (61 år). Awale, som har bodd i Stockholm i tretti år, har drevet med miljøprosjekter de tre månedene som har gått siden han kom hjem. Store deler av Hargeisas

søppelproblem gjelder plast. Plastposer ligger overalt, i hauger, dets eneste «naturlige fiende» er sauer og geiter, som gomler i seg hva det skal være. Mange kaller de dansende plastposene spøkefullt for «Hargeisa-blomster». Med litt hjelp fra det svenske utviklingsbyrået Sida, er Awale nå ansvarlig for et prosjekt som skal gjenvinne plast. Han holder også foredrag for både fabrikkere og skoleungdom om holdbare løsninger og om viktigheten av å gjenplante trær.

– Det er gjennom fred vi kan investere og utvikle vår økonomi, sier han og klargjør samtidig.

– Uten å ta vare på miljøet, vil heller ikke freden holde.

Somalilandere er altså entreprenører til fingerspissene. En prat med Zahra Jibril bekrefter også det. Som sekstenåring flyktet hun til London. Hun vendte tilbake til Hargeisa først for tre år siden, da 25 år gammel. I stedet for å sende penger, ville hun hjelpe sin store familie, som tidligere levde som nomader – i likhet med rundt halvparten av befolkningen. Etter å ha investert

En soldat patruljerer stranden ved havnebyen Berbera. Over halvparten av landets BNP går hvert år til militære utgifter. Somaliland har større trygghet og sikkerhet enn Somalia, høy arbeidsledighet medfører økning i kriminalitet.

Rhoda Elmi er Somalilands representant i Sverige og arbeider hardt for at omverdenen skal anerkjenne hennes hjemland. Flere som henne, har vendt tilbake til Somaliland for å være med på gjenoppbyggingen.

og bygget en brønn til familien, var det på tide for Zahra Jibril å bistå med å bygge landet.

– Somaliland har et enormt potensial, men det finnes samtidig en del risiko og usikkerhet. For eksempel utgjør ungdom hele 70 prosent av befolkningen, og de fleste av dem er uten jobb, sier hun.

– Vi har allerede et gryende problem med menneskehandel, og kriminaliteten øker når det ikke finnes tilstrekkelig sysselsetting.

Zahra Jibril har jobbet med ulike prosjekt, blant samarbeid med politiet for å hjelpe ungdom, samt å hente hjem gode leger fra diasporaen i de nordiske land. Nå arbeider hun som rådgiver for myndigheter og foretak. Til tross for at utviklingen i Somaliland går i riktig retning, så har regjeringen ifølge henne fokusert for mye på utdanning og for lite på sysselsetting. Hun mener arbeidsgivere burde øke lønningene så ikke still-

ingene i privat sektor forsvinner til hjelpeorganisasjonene, kenyanere og andre afrikanere.

– Gi rett lønn til rette personer. Først da kan vi sette vår egen befolkning i arbeid.

Sikkerhet, usikkerhet

Tross stabil sikkerhetssituasjon i Somaliland, nøler internasjonale investorer og selskaper å investere penger i landet. Hvorfor? Mange skjelner ikke mellom somaliere – være seg i Somaliland, Puntland og Somalia. De oppfattes som en homogen gruppe som skal leve i ett land. En internasjonal anerkjennelse av et løsrevet Somaliland, kan også komplisere situasjonen – og kanskje endog utløse kjedereaksjoner i regionen og over hele verden der flere områder og regioner gjerne vil bryte løs.

Representanter fra Somalia og Somaliland møttes nylig i Istanbul. Møtet var nok et bevis

på hvordan ulike land oppfattet spørsmålet om Somalilands uavhengighet.

– De vil være et land med oss som en del, men vi ønsker ikke å være med dem, sa viseutenriksminister Mowlid Mohamoud Ibrahim da vi møtte han i sentrum av Hargeisa. Hans forklaring på løsrivelsen og selvstendighet, høres enkel ut: «Det handler om ulike kulturer, to forskjellige tidligere kolonier (Storbritannia og Italia, red. anm.), samt terrororganisasjonen Al Shabaab, som setter terrer i hjulene for hele prosessen. Somaliland synes ikke Somalia gjør nok for å slå ned terroristorganisasjon Al-Shabab, som ikke vil ha de institusjonene som vi har etablert i Somaliland, forklarer Mowlid Mohamoud Ibrahim.

I tillegg til sikkerhet, har regjeringen også investert i opplæring av landets mange universiteter og høyskoler. Derimot er arbeidsledigheten rundt 60 prosent, og den unge befolkningen som

FAKTA

Somaliland

- Somaliland har rundt fire millioner innbyggere. En fjerdedel bor i Hargeisa. Det er stor tilflytting fra landbygda til byområder og det skjer en rask urbanisering.
- Det tidligere britiske protektoratet ble selvstendig i 1960, og var en egen stat i fem -5- dager før området ble slått sammen med det tidligere Italia-kontrollert området, og ble i felleskap til Somalia.
- President Mohammad Siad Barre ble sittende ved makten 1969-1991. Misnøye med Barre vokste etter den mislykkede krigen mot Etiopia 1977-1978, og isaaq-klanene i Somaliland følte seg glemt og oversett.
- Opprørsbevegelsen SNM (Somaliland National Movement) ble dannet av somaliere i eksil med sikte på å styrte Barre. Regjeringen svarte med å bombe Hargeisa og slå ned på dissens i Somaliland på slutten av 80-tallet. 50 000 mennesker ble drept og 400 000 flyktet til Etiopia.
- SNM, derimot, tok kontroll over stadig større områder. Barre ble fordrevet i januar 1991.
- Stridighetene gikk over til kriger mellom klanene, som førte til at representanter fra SNM og fra isaaq-klanerna proklamerte Somaliland som selvstendig stat den 18. mai 1991.
- Puntland ønsker å være en autonom region, men i union med Somalia, i motsetning til Somaliland som ønsker å være helt selvstendig.
- Økonomisk anslås pengeoverføringer å utgjøre halvparten av landets BNP. Videre er det inntekter på eksport av buskap som sauer, geiter og kameler. Over halvparten av befolkningen er avhengig av husdyrhold og rundt 20 prosent livnærer seg av jordbruk.
- Avlingene består av durrum (gress), mais, frukt og grønnsaker. Landet produserer også olibanum, som brukes i røkelse. Skatter og tollavgifter fra havnebyen Berbera, den tredje største byen i landet, gir også en vesentlig inntekt.

Befolkningen er smilende og gjestfrie mot besøkende, og ønsker flere turister. På tross av enorme problemer med utbredt fattigdom, er Somaliland ifølge mange observatører et stabilt område med fungerende regjering, demokrati, fri presse og frie valg.

gjærne vil jobbe, blir i mange tilfeller tvunget utenlands på jakt etter jobber.

Omverden er avventende

Berbera Road, i havnebyen Berbera i Adenbukta, sies å være den som er i best stand i landet. Her har staten og velstående borgere spleiset på asfalt fra Hargeisa, femten mil nord for kystbyen. Langs veien står for øvrig falleferdige bygninger og hytter bygget av grener og tørket leire.

Fredsforsker Jan Oberg ved Den Transnationale Stiftelsen i Lund, sitter i følget i den firehjuls-drevne Jeepen. I perioden 1977–1981 arbeidet og reiste han rundt over hele Somalia, som den gang var én stat. Han kjenner seg ikke lenger igjen. Jan

Oberg husker somaliere som «stolte, uavhengige og det homogene folket i Afrika – svært bevisst på sin 'somaliskhet'».

Selv om Somalilands regjering hevder at ikke utøves aktiv sharia, så bygger den nåværende grunnloven fortsatt på sharia, som bidrar å gjøre det vanskelig å få anerkjent landet, for eksempel i EU.

– En undertrykking av kvinner skjer både i virkeligheten og støttes av grunnloven, sier Jan Oberg, som husker tilbake at bare noen få kvinner på slutten av 70-tallet gikk med slør. I dag er de fleste kvinnene tildekket, både i fargerike slør og i helt svarte.

Enn så lenge er Kina den største investor i

Somaliland. De bygger skoler, brønner, bygninger, og knytter forretningsforbindelser. Et kinesisk selskap leter etter ønsker olje, som det sies å skulle være mye av under steppesavannen. De er også optimistisk på framtidige gassforekomster. Mens Kina allerede er godt etablert i landet, sitter EU og resten av verden foreløpig på sidelinjen. Spørsmålet er hva som skjer hvis, når og hvis, det begynner å sive svart gull fra grunnen? Da vil trolig mange oljetørste stater og selskaper raskt anerkjenne Somaliland.

Men spiller anerkjennelse egentlig noen stor rolle – så lenge Somaliland står på egne ben? Somaliland har vist at det er i stand til å bygge opp et land på egen hånd. Klart det er fortsatt

er noe skjørt, men det kan utvikle seg raskt.

Vel framme i Berbera, er det en vakker havneby som viser seg fra beste side med milevis av sandstrender og levende korallrev – gode ingredienser for vellykket turisme. For tiden er det bare ett hotell på stranden. Men det foreligger planer om å bygge flere. Tilsvarende er det planer om en «frisone» der turister kan nyte øl og vin til grillert fisk på restaurantene (for tiden er det ingen steder som serverer alkohol). Tross mange utfordringer, ser fremtiden lys ut. Ett avgjørende hinder må løses først: Mennesker må våge å gi Somaliland en sjanse og komme hit. ■